

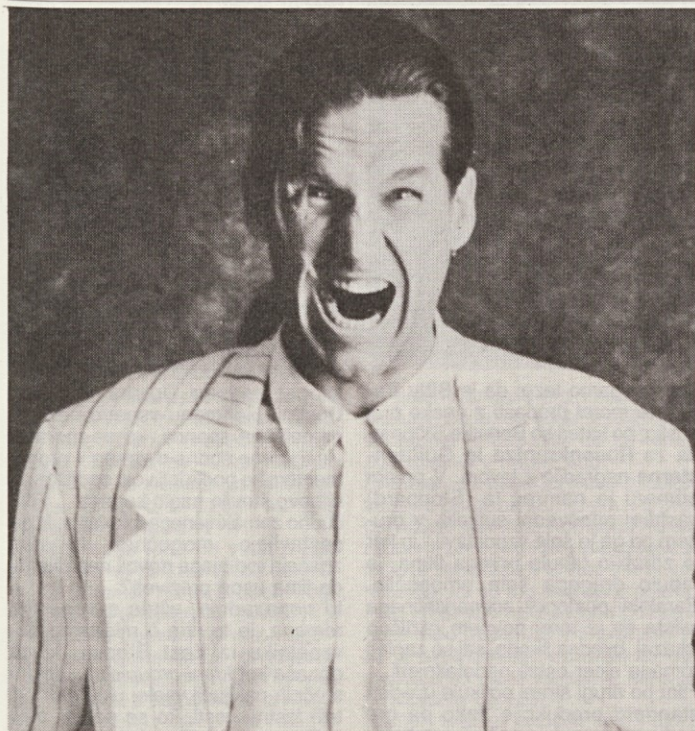
KRITIKA

KRALJ RIBIČ

THE FISHER KING

režija: Terry Gilliam,
scenarij: Richard LaGravenese,
fotografija: Roger Pratt,
glasba: George Fenton,
igrajo: Robin Williams, Jeff Bridges, Amanda Plummer, Mercedes Ruehl,
producent: Tri-Star Pictures, ZDA, 1991.

The Fisher King, najnovejši in precej razvpiti film bivšega montypythonovca Terryja Gilliama, se je končno prebil do naših samostojnih kinoplaten. Že na prvi pogled nam ta film prinaša kontroveržno mešanico, ki jo sestavljata glavna igralca: Robin Williams kot simbol nečesa patetičnega in brezspolnega in Jeff Bridges kot predstavnik sarkastičnega uporništva, ter režiser Terry Gilliam, po filmih **Brazil** in **Pustolovščine barona Munchausna**, sinonim bizarnega in grotesknega. Film **The Fisher King** po svoje obrne te stereotipe in pokaže tisto skrito plat teh

treh avtorjev: Robin Williams se izkaže kot sočen komik, Jeff Bridges kot zrel karakterni igralec in režiser Gilliam kot filmar, ki je osvojil vse zakonitosti hollywoodske melodrame - uspešnice, in to tako, da ni zatajil svojega značilnega sloga in morbidnega občutka, ki daje tej nadgrajeni komediji pridih nelagodnosti in paranoičnosti.

Yuppijevski stan je v **Fisher Kingu** analiziran od znotraj navzven, poudarjena je mučna socializacija yuppieja kot nekakšnega "tretjega bitja", kot sta ga v grobem prikazala filma **They Live** Johna Carpenterja in kult-

splatter **Society** Briana Yuzne. Če so yuppieji v teh dveh filmih prikazani kot zajedalski sloj postmoderne družbe, jih **Fisher King** razkrije kot ljudi, ki so žrtve nekega določenega sistema in so na koncu svoje uspešne poti brez milosti soočeni z vprašanjem: Kaj zdaj? Ali je možna pot nazaj, se pravi v družbo, iz katere se je yuppie izobčil, kar v vsej moči občuti šele takrat, ko se govorica utelesi v neprištevnem killerju, ki brez vzroka pobije par yuppiejev - brez vzroka, če odpišemo Bridgesovo definicijo yuppieja kot pripadnika razreda, ki se množi sam s sabo; zato je med njimi toliko bebecv, ki se vsi enako oblačijo. Če je torej yuppie lahko žrtev svoje lastne govornice, potem je nekoč nekaj spregledal: ni osvojil stika z okoljem, katero ga sedaj zavrača - tisto prvobitno torej, kar nam Gilliam sugerira z vizijo Svetega grala, ki se nahaja v naši bližini in ga ravno zato, ker je tako blizu, iščemo celo življenje. Včasih je dobro vedeti, da je Sveti gral le posoda, iz katere se žejen človek odžeja.

Fisher King je film, stkan iz niti, ki se na prvi pogled zdijo preveč jasne in banalne, da bi lahko nekdo iz njih spletal film. Toda to je le površen vtis in gledalec se ne sme pustiti zapeljati lahкотni, hollywoodski komičnosti in happyendu, ki ga film brez predsodkov položi pred nas. Važni so tisti trenutki, ki jih vidimo le, če to komičnost in happyend razumemo v povezavi s krutimi fantazmami Robina Williamsa in Bridgesovim požrtvovalnim doživljanjem zločina in kazni. Happy-end ni le filmski pojem, temveč pride vedno, ko ga znamo poklicati s pravim imenom. Tudi zato je **Fisher King** eden najlepših filmov o preživetju v svetu, ki ni naš.

MAX MODIC

BILLY BATHGATE

režija: Robert Benton,
scenarij: Tom Stoppard,
fotografija: Nestor Almendros,
glasba: Mark Isham,
igrajo: Dustin Hoffman, Nicole Kidman, Steven Hill, Loren Dean, Bruce Willis,
producent: Touchstone Pictures, ZDA, 1991.

Billy Bathgate je soliden film, vendar samo to. Ko ga imamo za seboj, vemo, kje so razlike med solidnim in

odličnim. Ali, kot se je uspel izraziti Joel Siegel, član stalne kohorte kritičnih svetnikov, sicer domujoč v

ABC-showu Good Morning America: »Great filmmaking, but not a great film.« Ker smo že ukradli tujčevo

INDIJO

Rob Friedman, vodja propagande pri **Warner Bros.**, je izjavil, da v dvajsetih letih, odkar dela v filmski industriji, še ni bilo filma, o katerem bi se pisalo toliko, kot o Stonovem **J. F. K.** Tisk je film napadal tako vehementno, da je moral postati uspešnica (pri Warnerju so za **J. F. K.** najprej računali na kumulativni B.O. rezultat 50.000.000 USD, zdaj pa že upajo, da bo dosegel 100.000.000 USD; po 8 tednih predvajanja je nabral že 58.000.000 USD); Stone je ustvaril vizijo o mitskem času in prostoru ter o idealističnem mladem predsedniku, ki ga pokončajo sile zla - film namreč sloni na predpostavki, da je atentat na Kennedyja sprožila njegova želja po ameriškem umiku iz Vietnama. To je sicer dobra osnova za epski plot, vendar pa večina kritikov Stonu očita »potvarjanje zgodovine«, kajti Kennedy naj bi dejansko izkazoval namen še močnejše pritisniti na Vietnami, da bi s tem kompenziral ponižanje, ki so ga ZDA izkusile v Zlatu svinj. Le malo pa jih je, ki opozarjajo, da je bila resnica verjetno precej bolj banalna: da je predsednik Kennedy sicer znal prirajati zabave in je bil zelo fotogeničen, da pa ni imel najmanjšega pojma, kaj naj sploh počne v Vietnami ali na Kubi. (Glede zunanje politike nasploh je takšna nepodkovanost značilna tudi za vse druge ameriške predsednike, z izjemo Nixona, ki je edini imel kolikor toliko konsistentne ideje o globalnih ciljih ZDA). Zanimivo pri tem je, da je večina denarja za snemanje filma **J. F. K.** prispela iz neameriških virov (**Canal Plus**, **Bodo Scriba**, **Arnold Milchan**), kjer so očito dobro ocenili, da se upodobitve zarotniške Americane še vedno izplačajo.

20th Century Fox je bil v letu 1991 po svojem izkupičku izven ZDA na prvem mestu med ameriškimi majorji. Foxov delež v skupnem izkupičku vseh majorjev na tujem tržišču znaša okoli 22,2%. Pri tej družbi so dosegli skupaj 265.000.000 USD izkupička za najemnino in prvič v zgodovini tega majorja je izkupiček na tujih tržiščih presegel prihodke na domačem terenu. Med vsemi filmi iz lanskoletne Foxove ponudbe sta največ iztržila **Home Alone** (87.100.000 USD za najemnino) in **Sleeping with the enemy** (31.000.000 USD).

Upravni odbor AFMA (American Film Market Assn.) je za 26. februar, dan pred pričetkom AFM (27. februar-6. marec), sklical sestanek članov organizacije. Tema sestanka: priporočilo upravnega odbora, da bi odslej v Santa Monici ponovno organizirali le en AFM letno, in to spomladansko. Kot smo že poročali v tej rubriki, je lanska odločitev AFMA, da imajo svoj sejem tudi jeseni, v času MIFED-a, privedla do razdora znotraj same organizacije, pa tudi do sporov, ki so dobili mednarodne razsežnosti.

INDIJO

I N F O

John Carpenter in njegova soproga **Sandy King** sta podpisala pogodbo z **Universal Pictures**. Zavezala sta se narediti najmanj en film v naslednjih dveh letih (Carpenter kot režiser in Kingova kot producentka) ter pripraviti še več drugih, med njimi tudi remake klasičnega Universalovega horrorja iz leta 1954, **The Creature from the Black Lagoon**, ki ga je režiral **Jack Arnold**. Carpenter ima en podoben hommage klasiki iz 50-ih let že za seboj: leta 1982 je režiral sci-fi horror **Stvor (The Thing)**, ki je remake filma **The Thing (From Another World)** (1951) **Christiana Nybya** (režijo velikokrat pripisujejo **Howardu Hawksu**, ki je bil producent).

Anne Nikita Parillaud je zvezda vampirskega horrorja **Innocent Blood**, ki so ga začeli pri **Lee Rich Prods.** (za **Warner Bros.**) snemati 13. januarja v Pittsburghu. Po scenariju **Michaela Wolka** režira **John Landis**, igrajo pa še **Robert Loggia**, **Anthony LaPaglia** in **Don Rickles**. Po zelo uspelem horroju **An American Werewolf In London** (1981) se je **Landis** sedaj že drugič lotil te zvrsti.

Vittorio Cecchi Gori je že lansko jesen na **MIFED-u** naznanil svoj projekt panevropske distribucijske mreže, ki bi prikazovala ameriške in evropske filme (služila naj bi predvsem za promocijo slednjih). **Penta Europa** je sedaj pripravljena na start in očitno se uresničujejo sanje **Cecchi Gorija** in njegovega partnerja **Silvia Berlusconi**. Dosedanji člani **Penta Europe** so: **Penta (Italija)**, **Jugendfilm (Nemčija)**, **First Independent (V. Britanija)**, **Les Films Ariane (Francija)** in **Monpole Pathe (Švica)**; računajo, da se jim bo marca pridružil tudi ameriški major v Španiji. **Penta** je že zagotovila paket prvih 10 filmov, med katerimi je nosilna italijanska super-uspešnica **Johhny Stecchino** (do sedaj prek 30.000.000 USD kumulativnega B.O. izkupička v Italiji, samo v Rimu je imela ta komedija v prvih 11 tednih 346.268 gledalcev), vključeni pa so tudi ameriški filmi iz proizvodnje **Penta Intl.** in še nekaj takšnih, za katere so bile prek izpostave kupljene pravice predvajanja. Ostali partnerji so obvezani distribuirati vse filme iz paketa (kino + video pravice), **Penta** pa jim v zameno ne zaračunava minimalne garancije.

Walt Disney je imel prvič v zgodovini te družbe svetovno premiero svojega filma izven ZDA. To je **Blame It On the Bell Boy (Hollywood Pictures)**, ki je 24. januarja startal v Veliki Britaniji (in do 9. februarja priigral 1.954.729 GBP). Glavne vl.: **Dudley Moore**, **Bryan Brown**, **Richard Griffiths**, scenarij in režija: **Marle Herman**.

oceno, ji je treba dodati še argument: Sam **Robert Benton** je po številnih zapetijah, ki so spremljali snemanje, povedal, da bi tako ali tako spreminil osemdeset odstotkov svojih filmov, če bi za to le imel možnost. Namignimo, da bi scenarij za **Bonnie & Clyde**, s katerim si je ustvaril ime, lahko pustil pri miru, medtem ko filmu **Billy Bathgate**, s katerim se ponovno vrača v kriminal, škarje ne bi škodoval. Prvovrstne režijske in igralske moči so tu združene s preizkušeno kakovostno romaneskno predlogo **E.L. Doctorowa**, ki je filmu - via **Miloš Forman** - že poklonil **Ragtime**. Scenarist **Tom Stoppard** je pa tudi literat, če že nič drugega ... **Billy** je eleganten izdelek, temnejši in resonantnejši od kakega **Dicka Tracyja**, celo nasilje v njem deluje kot dodatek in v spomin priključuje **Cotton Club**. Superlativi vseeno umanjajo. Do napake je prišlo že na samem začetku - v trenutku, ko sta režija in scenarij pristopila k ekranizaciji. Pri tem podjetju pretrane zvestobe izvirniku - beri: drugim umetniškim medijem - večinoma ne kaže odobravati. V našem primeru je drugače.

Roman je odličen - veliko boljši kot knjiga, ki bi jo utegnili spisati po **Bentonovem** filmu! Pri **Doctorowu** namreč takoj opazimo, da se moč romana skriva v prvoosebni pripovedi, ki je zelo privatna in prav zato visoko sporočilna. **Stoppard** je delo pogumno predelal in če **Doctorow** v **Billyjevem** opisu njegovega mobsterpatrona **Dutcha Schultza** zapiše, da »kratek vrat napoveduje cel kup metafizičnih pomanjklivosti«, kaže sklepati, da je scenarijska predelava svoj vrat čisto izgubila! Od sočnosti izvirnika se je oddaljila na raven nevtralnega opazovanja dogodkov in distanca je do vsega enaka - velika. Prevelika. Razlika med glavnimi in stranskimi liki je zato relativno zabrisana; film se v svoji želji, prikazati vsakogar, ne loti nikogar.

Zato tvegamo tezo, da je **Billy Bathgate** moral propasti z enako nujnostjo, po kateri so **Benetke Stopparda** za **Rosenkrantza in Guildensterna** nagradile z levom. V prvem primeru je namreč ta (**Stoppard**) kastriral pripovedni subjekt, v drugem pa ga je šele vzpostavil - in kar je zdrobilo fabulo prvega filma, je fabulo drugega šele omogočilo. Paralelni postopek scenarijskega twista se je torej povsem različno izkazal. Izredna škoda, saj so zapleti romana sicer ostali nedotaknjeni. Film po drugi strani odlikuje izreden standard produkcije, tako da gre nedvomno za eno najbolj estetičnih gangsteriad, kar jih je naokoli. Ekipa je ustrezna: za **Kramer vs. Kramer**, **Blue Lagoon I.**, **Sophie's Choice** in **Days of Heaven** nominirana kamera je **Nestorju Almendrosu** z zadnjim naslovom oskarja tudi prislužila. Dobro je delal tudi tokrat in ujel kontrast med ostrimi toni **New Yorka** ter mehkejšo svetlobo **Saratoga** in mesteca **Onondage**, kamor

Dutch Schultz preseli svoj sodni proces.

Za okolje je skrbel odlično pozoren design produkcije **Patrizie von Brandenstein**, ta je v klub oskarjevcev prišla z **Amadeusom**. Budnejše oko opazi, da je na ulice filmske pripovedi pripeljala kinodvorane z **Bright Eyes**, prvim velikim hitom **Shirley Temple** iz l. 1934, leto dni mlajšo **Naughty Marietta**, operetni musical s tandemom **Jeanette MacDonald-Nelson Eddy**, občestna skladišča pa prelepila s plakati za **Top Hat**, žanrsko lekcijo s **Fredom Astairom** in **Ginger Rogers**!

Medtem ko oko počiva na brezštevilnih elementih tega period piece, gledalčeva zmeda kulminira v dilemi narativne dezorientacije:

- Je to film, ki bo še odločnejše naprej potisnil slavo **Nicole Kidman** v vlogi neustrašne gangsterske femme fatale, ki zavrača vlogo metrese in se z implozivno igro zvezde zlije v amalgam **Sigourney Weaver** in **Melanie Griffith**, ... in je, z besedami romana »navita blond glava, potem bel vrat in ramena, kakor da vstaja iz morja«?

- Je to film, ki po likvidaciji prohibicije in **Al Caponeja**, v preodsekano odigrani vlogi gangsterskega leaderja **Dutcha Schultza** **Dustinu Hoffmannu** vseeno ne nosi mirnejšega spanca, ko se mora ta vleči iz ene sodne dvorane v drugo, medtem ko podkupljivost sodnikov in njihovo število naglo kopnita ... Film čudno zamaknjenega trikotnika, ki ga sestavljajo mogočnejši in dva značaja, od njega dovolj neodvisna, da jima uspe preživeti?

In nenazadnje, vstřic s sugestijo romana, je to film o mlademu povzetniku iz **East Bronx**, ki se obnaša kot krimi-groupie in v spletu srečnih naključij vselej uide smrti in teži lastne vesti, ko se polasti celo šefove gospe? Ali pa je kljub očitnim naporom **Lorena Deana** mladi **Bathgate** le pasivna priča dogodkov, ki se odvijajo mimo, ne pa zaradi in okoli njega? Kaže, da je tako.

Roman **E.L. Doctorowa** je v zvestem prevodu **Alenke Moder Saje** k nam dostavila **Prešernova** družba.

TOMAŽ KRŽIČNIK

NA TUJ RAČUN

OTHER PEOPLE'S MONEY

■■■■□□

režija: Norman Jewison,
scenarij: Alvin Sargent,
fotografija: Haskell Wexler,
glasba: David Newman,
igrajo: Danny DeVitto, Penelope Ann Miller, Piper Laurie, Gregory Peck,
producent: Warner Bros., ZDA, 1991.

Ob komedijah z **Dannyjem DeVitom** gledalcu koristi nekaj šabloniziranja, ki velja sicer za univerzalno, a v meandrih v količinah ameriške popularne zabave nepogrešljivo mišljenjsko orodje. Poskusimo! Ne gre torej za **Pee Wee Hermana** in njegove investicije v komičnost in

fantilnih analogij, niti za **Leslie Nielsen**, ki ta *Traumdeutung* mehanizem v seriji svojih **Naked Gun** izdelkov uporablja za anarho-lingvistično parodiranje krimi-univerzuma, niti ne gre za intelektualistične izpade **Woodyja Allena**, ne za humorno divizijo t. im. malega človeka, ki se je v film